

Diferențe interregionale pe dimensiunea parohialism/naționalism la studenții români

Dana Bălaș

Universitatea „Aurel Vlaicu”, Arad

Studiul de față vizează investigarea dimensiunii parohialismului, oprindu-se asupra a patru indicatori statistico-sociali semnificativi: gradul de independență/interdependență, locus of control intern/extern, identitate supraordonată/identitate locală (o scală ce cuprinde opt identități: locuitor al lumii, european, sud-est-european, central-european, identitate etnică, regională, locală, locuitor al cartierului) și enunțarea unei personalități reprezentative regional.

Subiecții studiului sunt studenți din cele șapte centre universitare aparținând celor șapte regiuni istorice: Ardeal (Sibiu), Transilvania (Cluj-Napoca), Banat (Timișoara), Moldova (Iași), Oltenia (Craiova), Muntenia (București) și Dobrogea (Constanța).

În demersul studiului am urmărit ipotezele: 1) există diferențe interregionale statistic semnificative înregistrate după independență/interdependență, control intern/extern, nivelul identității naționale; 2) Locus of control intern corelează cu independența și locus of control extern corelează cu interdependența; 3. identificarea supraordonată corelează cu independența și locus of control intern, delimitând naționalismul, iar identificarea locală corelează cu interdependența și locus of control extern, demonstrând parohialismul.

Reunind aceste rezultate, în contextul în care am stabilit că variabilele independență/interdependență, locus of control și identificare națională sunt indicatori ai dimensiunii parohialism/naționalism, putem concluziona că există diferențe interregionale statistic semnificative pe această dimensiune la eșantionul național de studenți români.

Parohialismul în România

A devenit oare parohialismul o trăsătură de caracter a românului? În ce regiune istorică se manifestă caracteristicile parohialiste mai pregnant și care sunt factorii ce declanșează aceste atitudini? Acestea sunt întrebări la care vom încerca un răspuns,

bazându-ne pe studiul corelației între anumiți indicatori statistici, economici și demografici la nivel regional, pe de o parte, și trăsături de personalitate ale locuitorilor zonelor respective, pe de altă parte.

Ascultând la radio o rubrică de analiză politică, m-a surprins salutul de încheiere al moderatorului emisiunii: „Până săptămâna

viitoare, vă doresc o supraviețuire cât mai ușoară” (România în direct cu Robert Turcescu, Europa FM). Mi-am pus între-barea dacă într-adevăr atributul identitar de „român” implică reducerea vieții la un întreg travaliu de elaborare a unor tactici de supraviețuire sau mai există șansa unei speranțe sociale. Ideea acestui studiu, în contextul actual al tranziției și al dorinței de integrare în Uniunea Europeană, a pornit de la necesitatea unui model care să explice diferențele interregionale ale populației tinere, ale studenților, în momentul când sunt puși în fața luării unei decizii ca alegerea modului propriu de viață sau, de ce nu, alegerea celor ce ne conduc viața.

Eliberarea de sub mentalitatea comunistă, nesiguranța zilei de mâine, corupția politică și deziluzia sunt reperele sociale cu care se confruntă psihologia românului, ce, încercând să le depășească, se va afla în fața unei adevărate paradigme psihosociale caracterizate de neîncredere generalizată, izolare, neimplicare și indiferență socială. S-a ajuns la o decădere a capitalului social, moral, economic și cultural al românului, care trăiește teama și totodată drama unei posibile marginalizări la limita inferioară a subzistenței. Aceasta este realitatea reflectată de barometrele de opinie publică realizate la scară națională.

Metodologic, opinia publică este considerată drept o expresie a culturii politice în sens restrâns, iar studiile de cultură politică reprezintă, de fapt, studii de opinie publică (Verba, 1963, 13). Instituțiile informale (norme, obiceiuri, tradiții) sunt astfel echivalentul culturii politice de regim, adică normele și obiceiurile unui anumit regim politic. Statusul politic reprezintă nivelul la care se plasează individul într-o structură politică și ceea ce determină resursele sale politice, precum și identificarea sa cu un grup anume. Această identificare de grup, nu neapărat cu grupul în care aparținerea

exterioare plasează un individ, e esențială pentru identitatea politică a unei persoane.

Sistemul normativ propriu este interna-lizarea subiectivă a instituțiilor politice informale, supusă unui mecanism de selecție a normelor și comportamentelor dezirabile social. În analogie cu aceasta, identitatea politică este pentru individ ceea ce reprezintă cultura politică pentru societate, un ansamblu de cogniții, sentimente și comportamente personale privitoare la politic. Dacă afectele și cognițiile politice agregate ce formează configurații stabile pentru o anumită cultură într-un anumit moment istoric sunt preferințe constante ale unor segmente din opinia publică, elementele unei identități politice individuale sunt mult mai consistente, formând sisteme coerente de credințe. „Cultura civică este pluralistă, bazându-se pe comunicare și persuasiune, reprezintă cultura consensualității și a diversității, o cultură care acceptă schimbarea, dar în același timp o moderează.” (Verba, 1963, 8) În consecință, cultura politică a unei națiuni sau a unei societăți este considerată configurația cea mai durabilă și prevalentă la nivelul opiniei publice, ale cărei trăsături persistă în timp.

Studiul de față a fost proiectat pentru a surprinde nivelul parohialismului înregistrat la studenții români și cum variază acesta în funcție de regiunea istorică de apartenență.

Argument

Ne vom întreba în ce măsură se aseamănă sau diferă populația României în funcție de regiunea istorică de apartenență. Bineînțeles că anumite concluzii nu vor putea fi generalizate la nivelul personalității globale, dar, sondând o singură dimensiune, cea a parohialismului, putem obține un model general de gândire și acțiune a indivizilor. Pentru operaționalizarea parohialismului,

ne vom opri la patru indicatori statistico-sociali semnificativi: gradul de independență/interdependență, *locus of control* intern/extern, identitate supraordonată/identitate locală (o scală ce cuprinde opt identități: locuitor al lumii, european, sud-est-european, central-european, identitate etnică, regională, locală, locuitor al cartierului) și gradul de dezvoltare regională.

Variațiile acestei dimensiuni nu le vom studia, în schimb, pe toate categoriile de vârstă, educație, sex, venit etc., ci ne vom opri doar asupra unei singure grupe de subiecți, studenții din cele șapte centre universitare aparținând celor șapte regiuni istorice: Ardeal (Sibiu), Transilvania (Cluj-Napoca), Banat (Timișoara), Moldova (Iași), Oltenia (Craiova), Muntenia (București) și Dobrogea (Constanța). Statutul de student presupune o categorie omogenă de subiecți, mai mult, cei care sunt înscriși actualmente la o facultate se consideră că sunt educați în perioada postcomunistă și sunt cei ce contribuie la tranziția înspre o nouă mentalitate românească. Singura variabilă pe care o vom manipula este identitatea regională, pentru a observa dacă influența regiunii de apartenență are efect asupra modului de gândire și acțiune socială.

Lipsa unor studii interregionale pe populația studentescă din România este resimțită atât pe plan social, cât și politic, lucrarea de față dorindu-se a fi un punct de plecare în cunoașterea „celuilalt”. Deoarece mărimea eșantionului luat în calcul este reprezentativă pentru numărul total al tinerilor care studiază în regiunea de proveniență, putem extrapola rezultatele obținute la nivelul întregului efectiv studentesc.

Cel mai amplu studiu realizat în domeniu este cel al Alinei Mungiu-Pippidi (2002), care stabilește indicatorii statistici ai parohialismului și demonstrează diferențe semnificative pe această dimensiune în rândul populației românești.

Un al doilea studiu care abordează dimensiunea independență/interdependență la studenții români este cel realizat de Anca Rață și Luminița Iacob (2002). S-a ajuns la concluzia că emoțiile de bucurie și furie sunt mai greu de controlat, se conformează mai puțin normelor sociale, iar subiecții independenți pot controla mai bine decât cei interdependenți doar emoția de bucurie.

Mentalitatea resurselor limitate și cultura sărăciei

Oscar Lewis (1959) a descris o constelație specifică de valori, subcultura sărăciei, pe care a denumit-o „cultura sărăciei”. Din punct de vedere economic, această cultură este marcată de venituri scăzute, șomaj, slab profesionalism, lipsa economiilor. Printre atributele sociale caracteristice, se numără: cartiere supraaglomerate, lipsa intimității, alcoolismul, violența fizică, începerea timpurie a vieții sexuale, căsătoriile informale și instabile. Printre valorile și sentimentele distincte ale acestei culturi, sunt: sentimentul de marginalitate, insecuritate, fatalism, disperare, agresivitate, spiritul gregar, senzualitatea, spiritul de aventură, spontaneitatea, impulsivitatea, lipsa planificării, neîncrederea în guvern, toate acestea limitând șansa succesului social. O. Lewis (1959) a enumerat consecințele de risc ale culturii sărăciei: șomaj, lipsa economiilor, salarii scăzute și un anumit set de valori ale clasei dominante – presiunea bogăției și acumularea de proprietăți, precum și imaginea sărăciei ca rezultat al inferiorității. O mentalitate a resurselor limitate și o cultură a sărăciei a caracterizat România în perioada comunistă. Aflată în tranziție, România postcomunistă de astăzi și-a pierdut reperele valorice, ancorele sociale menite să confere sentimentul siguranței și securității au dispărut și putem desluși fără dificultate consecințele culturii sărăciei

amintite de O. Lewis (1959). O combinație între aceste două concepte (mentalitatea resurselor limitate și cultura sărăciei) constituie baza unei abordări deopotrivă științifice și realiste, teoria raționalității limitate, îngrădite (*bounded rationality*).

În cadrul raționalității limitate, actorii sunt imprevizibili. Ei nu caută să-și maximizeze automat profitul plecând de la principiul „zgârceniei cognitive”. Încearcă să realizeze sarcinile intelectuale cu un minim de investiție cognitivă, resursele intelectuale fiind limitate și deci trebuind drămuite. O caracteristică este lenea de a rezolva situații noi, preferându-se răspunsul prin comportamente vechi, automatizate deja.

Autonomia românilor a fost complet anihilată, totul era raționalizat, începând cu pâinea și terminând cu libertatea de circulație internă, care au fost reduse în anii '80 prin obligativitatea prezentării cartelelor alimentare sau a buletinului de identitate pentru cumpărarea unor produse de bază și refuzul de a-i servi pe cei ce nu aveau rezidența în localitatea respectivă. Consecințele cele mai importante au fost și sunt sărăcia generalizată și sentimentul de nemulțumire.

Specifică societății sărace românești este lipsa de capital social, carență care a dus la generalizarea psihologiei „resurselor insuficiente” sau a „bunului finit”. În baza acesteia, oamenii presupun că tot ceea ce este de valoare există în cantitate mică și oricine se bucură de acest lucru valoros scade din șansele celorlalți de a-l obține. G. Almond și S. Verba au găsit o corelație strânsă între sărăcie și lipsa de capital social. Autori precum D. Sandu (1999) înțeleg prin capital social toate bunurile necesare funcționării optime, inclusiv relațiile sociale, adică resursele unei colectivități de a avea încredere și a coopera onest cu ceilalți și cu instituțiile statului. Astfel, la nivel individual există o relație între

resurse, și încredere, adică oamenii sunt mai predispuși la încredere în măsura în care au mai multe resurse și între gradul de dezvoltare al unei comunități și încredere (comunitățile prospere au o cultură mai cooperantă).

Participare, dependență și parohialism

În volumul clasic semnat de G. Almond și S. Verba (1963) sunt descrise trei tipuri de raporturi între cetățeni și autoritate: tipul participativ, tipul dependent sau supus și tipul parohial.

Parohialismul este urmarea unei mulțumiri cu viața proprie. Cauzele acestei mulțumiri sunt relative, oamenii care locuiesc în localități mai curând mici nu câștigă foarte bine, iar stilul lor de viață modest combinat cu viața mai ieftină îi satisface.

Dependența se asociază cu nemulțumirea și frustrarea socială, cu încrederea doar în cei apropiați și nu este semnificativ asociată cu o stare materială proastă. Spre deosebire de dependenți, care sunt naționaliști, parohialii sunt mai colectivști și nu sunt preocupați de viața politică. Determinanții sociali precum educația, venitul și vârsta sunt predictorii slabi ai acestor atitudini.

Încrucișând cele două variabile (dependența și parohialismul), obținem patru categorii diferite de indivizi: cei angajați și cei dependenți, care consideră că pot influența evenimentele, și cei abstinenți și cei dependenți parohiali, ce sunt de acord cu faptul că nu pot influența lumea exterioară.

Cele patru tipuri de raport față de autoritate descrise mai sus nu sunt scutite de influența conformității, care face ca oamenii să aleagă o atitudine sau alta în funcție de alegerea grupului în care se află. Însușirea ce face oamenii să caute să nu se deosebească prin nimic de grupul în care

trăiesc este, în general, foarte dezvoltată la români, existând un număr considerabil de subiecți ce răspund la toate întrebările, în unele cazuri contrazicându-se în mod evident.

Parohialismul se modelează ca un filtru pe anumite trăsături ascriptive, acelor cu care interacționăm, excluzându-i pe cei cu caracteristici indezirabile. Indivizii care nu îi exclud pe cei ce dețin acele trăsături devin obiecționabili ei înșiși, în consecință, orice filtru parohialist diferit este sancționat negativ, rețelele fiind alcătuite din persoane cu același tip de parohialism. Având în vedere diversele strategii ce pot fi adoptate, toți vor fi de acord asupra setului de trăsături selectate de grupurile parohialiste, fiecare individ fiind caracterizat de o anumită etnie, identitate regională și anumite caracteristici culturale și demografice.

Ne vom întreba de ce sentimentele și practicile parohialiste, adesea identificate cu distincții sociale arhaice și intoleranța față de străini, persistă în societățile democratice bazate pe economii de piață. Un posibil răspuns ar fi acela că parohialismul nu este o remanență anacronică a trecutului perpetuat din cauza inerției, ci reprezintă un mecanism de rezolvare a problemelor economice rezistente la soluțiile instituționale.

Identitatea regională și atitudinea proeuropeană

În Europa Centrală și de Sud-Est, repetatele schimbări ale condițiilor politice, sociale și culturale din ultimii 150 de ani au făcut mai dificilă – uneori imposibilă – depășirea teoriilor interculturaliste și naționaliste, cultivând spiritul etnic. În literatura științifică actuală există încercări de a acredita ideea că, de fapt, între popoarele balcanice și acelea din Europa de Vest ar exista o prăpastie sugerată de însăși diferența mentală, fiind greu de realizat un

echilibru între tradițiile locale și influențele venite din afară.

Problema identităților este extrem de complexă și situația Europei Central-Estice contemporane arată că naționalismul împiedică deocamdată realizarea rapidă a unei convergențe a intereselor care să poată conduce la integrarea europeană a statelor aparținând acestei zone. La fel de adevărat este că în mijlocul zonei amintite există regiuni care de-a lungul istoriei ultimelor două secole par să contrazică direcțiile gândirii unice.

Pornind de la această afirmație și suprapunând-o realității românești, ne vom pune întrebarea: există identități regionale în România? Pentru a putea răspunde, este necesar să descoperim ce anume determină identitatea națională, pe de o parte, și ce rol joacă aceasta în formarea atitudinilor privind integrarea europeană și în ce măsură contează identitatea națională în cultura politică, dată fiind generalitatea ei (toți oamenii trec printr-un proces de identificare cu grupul lor lingvistic cultural și află că trăiesc într-o anumită țară), pe de altă parte. Ne vom referi la identități relativ recente, având în vedere că statul-națiune, comunismul și ulterior încercările de integrare europeană s-au extins pentru țări din categoria cărora face parte și România pe o perioadă de maximum 140 de ani (din 1859, data primei Uniri) sau minim 80 (de la Marea Unire). În prezent, cetățenii Europei de Est par cu toții să dorească apartenența la Europa Occidentală (în medie, 66% din est-europeni se identifică cu Europa față de numai 54% dintre vest-europeni – conform unui sondaj din 1995 al ISSP), dar, în același timp, est-europenii sunt, în medie, mai parohiali decât vecinii lor occidentali (72% față de 63% se simt mai apropiați regiunii lor de rezidență – Mungiu-Pippidi, 2002, 185).

Plecând de la conceptul clasic al lui G. Allport (1954) al cercurilor concentrice

ale identificării membrilor cu diferite grupuri de care se simt legați, *ingroup*, de la familie la națiune, putem spune că, în raport cu contextul social – european, regional, local –, identitățile de grup pot fi văzute ca fiind identități complementare, mai degrabă aflate în competiție, dar ierarhizate. Este necesară distincția între identitate națională, conceptualizată ca autoidentificare și atașament afectiv față de o națiune ca întreg, și identitate parohială, definită ca identificare primară cu o arie mai restrânsă decât cultura sau națiunea (vecinătate, regiune).

Naționalismul din România este descris ca având un dublu determinism: pe de o parte, este alimentat de sărăcie, izolare și neîncredere față de străini, deci de parohialism, iar pe de altă parte, își are originile în refuzul politicii, apelul la soluții autoritare și invidie socială, toate fiind tentacule ale comunismului rezidual.

Formarea atitudinilor parohialiste se constituie ca o adevărată problemă a României contemporane. Atât regiunile cele mai puțin dezvoltate, cât și cele care au un anumit grad de dezvoltare prezintă o tendință foarte scăzută către cooperare și solidaritate, trăsături ale individului colectiv și ale societăților interdependente. Programele de dezvoltare, cum ar fi cele care se adresează zonelor defavorizate, determină regiunile să intre mai degrabă în contradicție decât să coopereze, simțindu-se lipsa acută a politicilor de cooperare interregională. Aceasta ar fi o modalitate de a nu-i menține izolați și plini de resentimente pe cei săraci, cei bogați și egoiști refuzând să împartă bunăstarea.

Identitatea națională nu reprezintă o barieră pentru români în calea adoptării cetățeniei europene, dar naționalismul este,

atât prin orientarea sa generală pesimistă și pasivă, cât și prin fuga de responsabilitate și căutarea unor țapi ispășitori. Lipsa de speranță a societății, manifestată prin dorința de emigrare, ratele ridicate de consum și scăzute de investiții, este greșit atribuită doar politicului, e necesară luarea în vedere deopotrivă a realităților formale și a celor informale.

Ipoteze

În studiul realizat în anul 2003 pe un lot de 350 de studenți ai principalelor centre universitare din România, s-a urmărit investigarea dimensiunii parohialism/naționalism. Pentru aceasta, am folosit următorii indicatori statistici: gradul de independență/interdependență, sondat cu ajutorul chestionarului elaborat de Trianis în 1988, *locus* intern/extern al controlului, realizat prin chestionarul Rotter (1966), o scală ce vizează măsurarea identității supraordonate/locale, care cuprinde opt identități, enunțarea unei personalități reprezentative pe zonă.

În demersul studiului am urmărit ipotezele: 1) există diferențe interregionale statistic semnificative înregistrate după independență/interdependență, control intern/extern, nivelul identității naționale; 2) *locus of control* intern corelează cu independența și *locus of control* extern corelează cu interdependența; 3) identificarea supraordonată corelează cu independența și *locus of control* intern, delimitând naționalismul, iar identificarea locală corelează cu interdependența și *locus of control* extern, demonstrând parohialismul.

Aceste ipoteze le-am reunit în următorul model:

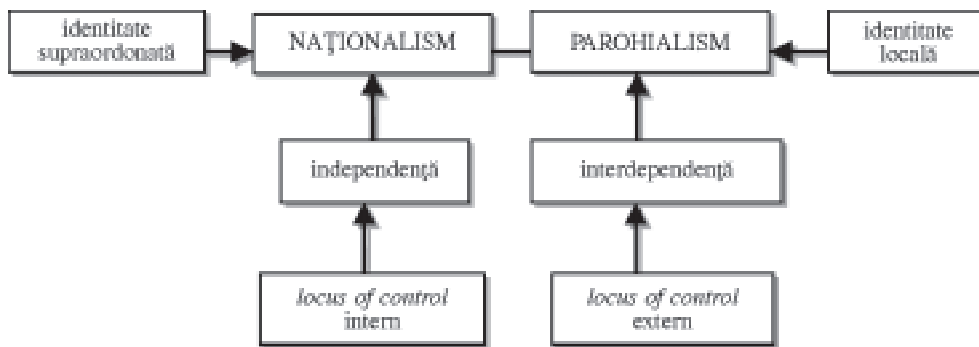

Fig. 1. Ipotezele studiului

Metodologie

Metodologia pe care am folosit-o pentru a operaționaliza parohialismul constă în: scala individualism/colectivism elaborată de Triandis (1988); chestionarul *locus of control* intern/extern al lui Rotter (1966); o scală pentru evaluarea identității naționale; enunțarea personalității celei mai reprezentative pentru regiunea istorică de apartenență.

Scala pentru evaluarea identității naționale conține opt identități complementare: locuitor al lumii, european, sud-est-european, central-european, identitate etnică, identitate regională, identitate locală, locuitor al cartierului, pe care subiecții trebuie să le ierarhizeze acordându-le un rang între 1, cea mai importantă, și 8, cea mai puțin reprezentativă, în funcție de cât de relevantă este aceasta pentru identitatea personală a fiecăruia. S-a acceptat ierarhizarea a cel puțin trei identități dintre cele opt.

Identitatea supraordonată (locuitor al lumii) scade până ajunge la cea locală (locuitor al cartierului), desemnând descreșterea naționalismului înspre parohialism. Identitatea locală reprezintă astfel o identitate parohială, și nu o identitate „culturală” distinctă. Identitatea națională este creată prin socializare, astfel încât indivizii care

sunt înaintați în vârstă, înstăriți, cei ce trăiesc în regiunile urbane, au o educație superioară și se identifică cu o ideologie politică, prin opoziție cu cei săraci, locuitorii zonelor mai puțin dezvoltate (parohialism), se identifică mai degrabă cu țara decât cu regiunea (naționalism). Identificarea cu regiunea – regionalismul – reprezintă parohialismul celor înstăriți, în timp ce identificarea locală – localismul – este parohialismul celor săraci.

Enunțarea personalității reprezentative pentru regiunea istorică de apartenență vine să întregască portretul zonal. Personalitatea care a înregistrat cea mai crescută frecvență nu ne poate oferi date despre nivelul parohialismului, însă, cu cât frecvența de apariție este mai scăzută, adică au fost enunțate mai multe personalități reprezentative cu frecvențe apropiate, cu atât ne indică naționalismul. În cazul în care o personalitate a înregistrat multe alegeri, iar restul sunt ne semnificative înseamnă că stereotipia predomină în regiunea respectivă, ceea ce denotă parohialismul.

Pentru a testa ipotezele enunțate, am alcătuit un eșantion reprezentativ de 350 de studenți. Aceștia au vârste între 21 și 27 de ani, urmează diverse specializări în cadrul universităților de stat, sunt în diferiți ani și sunt rezidenți în centrul universitar.

Eșantionul a fost ales aleator, și anume anii de studiu unde ni s-a permis aplicarea chestionarelor. Menționăm că la nici unul dintre anii de studiu nu s-a aplicat chestionarul pe un grup mai mare de 15 persoane.

Pentru ca eșantionul să fie reprezentativ pe întreaga populație studențească rezidentă în centrul universitar luat în calcul, am aplicat chestionarul în șapte locații diferite: Banat – Timișoara, Ardeal – Sibiu, Transilvania – Cluj-Napoca, Moldova – Iași, Dobrogea – Constanța, Muntenia – București și Oltenia – Craiova. Pentru fiecare dintre locații, am aplicat un număr de 50 de chestionare, număr stabilit după criteriile reprezentativității unui eșantion.

Analiza regională pe dimensiunea identității naționale, *locus of control* și independență/interdependență

Rezultatele ne confirmă faptul că eșantionul național se identifică primar cu etnia, apoi ca locuitor al lumii și în al treilea rând cu regiunea. Urmează, în ordinea importanței, identificarea europeană, locală, sud-est-europeană, central-europeană și pe ultimul loc apare identificarea cu cartierul de rezidență. Aceasta se poate observa din fig. 2., care prezintă rezultatele subiecților la scala de evaluare a identității naționale.

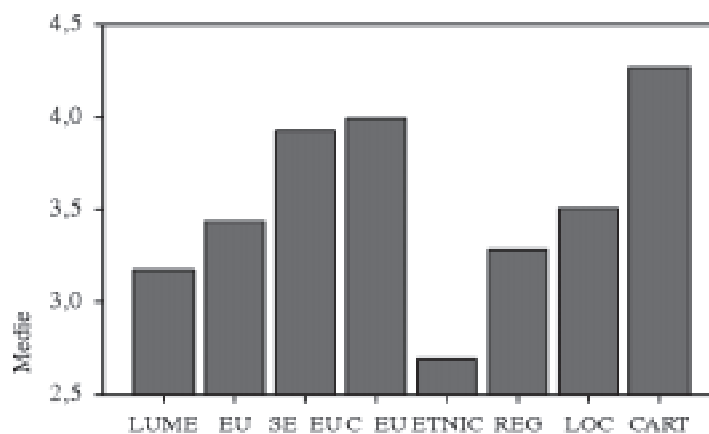

Fig. 2. Valorile pe dimensiunea identității naționale la întregul eșantion

La nivelul întregului eșantion, nu se desprinde concret o orientare preponderent parohialistă sau naționalistă, subiecții fiind caracterizați de o oscilație între identificarea supraordonată și cea locală. Diferența evidentă apare între identificarea etnică și cea de locuitor al cartierului, fapt care subliniază totuși o mai mare importanță

acordată identificării locale, caracteristică a naționalismului.

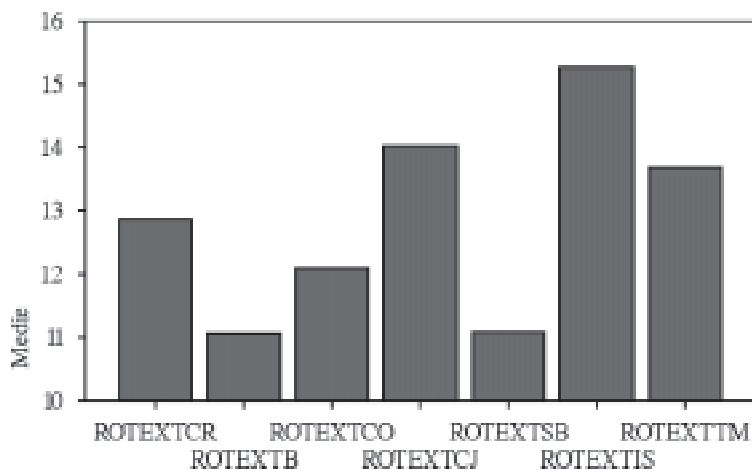
Tabelul 1 centralizează frecvențele rangurilor acordate de întreg eșantionul la scala de măsurare a identității naționale. Se observă că deviația standard pe dimensiunea identității etnice și identitatea cartierului de rezidență sunt cele mai îndepărtate de medie.

Tabelul 1. Frecvența rangurilor la scala de măsurare a identității naționale

Frecv. rang	Lume	Europa	Europa S-E	Europa C	Etnic	Regional	Local	Cartier
0	36	23	89	77	17	24	54	90
1	106	48	3	13	108	28	29	17
2	32	80	26	14	54	89	44	9
3	22	41	33	45	67	68	58	14
4	41	38	26	44	44	53	41	44
5	46	46	41	31	37	27	31	21
6	22	36	47	34	7	40	37	38
7	12	32	51	50	6	15	52	29
8	33	6	34	42	10	6	4	88
Total	350	350	350	350	350	350	350	350
Deviație standard	2,52	2,16	2,84	2,80	1,86	1,93	2,39	3,15

Oprindu-ne asupra modalității de atribuire a cauzalității, se poate observa din fig. 3 faptul că externalismul cel mai ridicat îl deține eșantionul Iași, urmând Cluj-Napoca,

Timișoara, iar Craiova, Constanța, Sibiu și București se încadrează descrescător, în limitele internalismului.

Fig. 3. Valorile pe dimensiunea *locus of control* la întreg eșantionul

Trecând la dimensiunea independență/interdependență, în fig. 4 din nou nu se observă o înclinație predominantă spre una din cele două extreme, eșantionul național oscilând între individualism și colectivism. Independența caracterizează eșantioanele :

București (B), Cluj-Napoca (Cj), Timișoara (Tm), iar interdependența este observată la eșantioanele Iași (Is), Constanța (Co) și Craiova (Cr). Diferența semnificativă este evidentă între eșantioanele București și Iași.

Independența presupune separarea de ceilalți și de contextul social, un Eu delimitat, ferm, separat de contextul social. Acești subiecți pun accent în special pe capacitățile, ideile, trăirile interne, pe a fi unic și direct în comunicare și pe urmărirea propriilor scopuri. Independenții fac atribuiri interne când se referă la ei și valorizează personalitatea mai mult decât factorii contextuali când se raportează la „celălalt”. Câștigă stima de sine în urma valorificării propriilor atribute și a confirmării acestora. Dețin independență emoțională față de grupul de apartenență și încurajează distanța și confruntarea directă. Abordează deschis conflictele, iar realizarea de sine este mai presus decât sociabilitatea. Ei au o viziune independentă a sinelui și a emoțiilor, atât

experiența socială, cât și cea emoțională fiind orientate spre interior, trăite mai intens. Utilizează mai degrabă umorul și justificarea.

Spre deosebire de aceasta, cultura interdependentă pune accentul pe relații sociale, comunicare strânsă, urmărirea scopurilor comune, fac atribuiri situaționale când se referă la alții sau la sine. Comunică indirect și depind emoțional de grupul de apartenență, promovând conflictele ascunse în interior. Atenția este îndreptată spre acele laturi ale experienței emoționale care se referă la factori externi și relaționali. Pun accent pe ocuparea unui loc social corespunzător personalității și pe angajarea în acțiuni sociale adecvate. Cuceresc stima de sine prin relații interpersonale armonioase și ușurința adaptării la diverse situații.

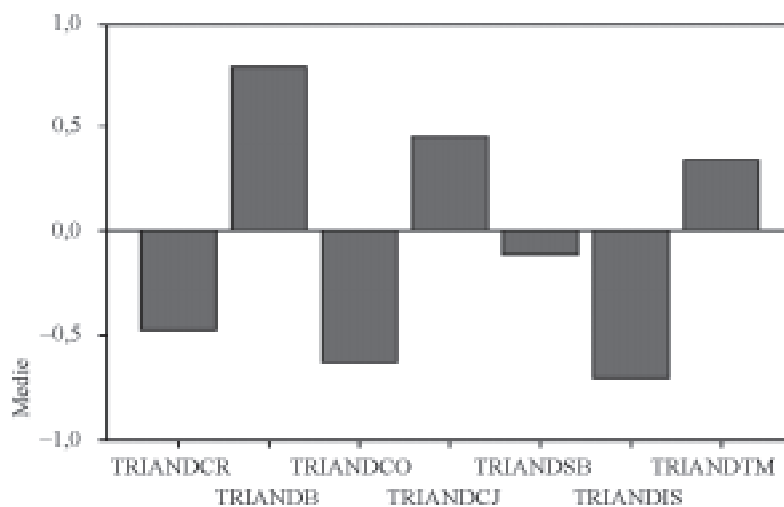

Fig. 4. Valorile pe dimensiunea independență/interdependență la întreg eșantionul

Am realizat analiza corelativă a dimensiunilor *locus of control* testată cu ajutorul chestionarului Rotter, și a dimensiunii independență/interdependență din chestionarul Triandis.

Corelațiile negative obținute între dimensiunile *locus of control* și independență/interdependență sunt semnificative la un prag $p = 0,01$. Acest rezultat confirmă

ipoteza a doua, corelația negativă referindu-se la faptul că scade externalismul și creșterea interdependenței determină scăderea internalismului pe măsură ce crește gradul de independență. Prin urmare, *locus of control* intern corelează negativ cu interdependența și *locus of control* extern corelează negativ cu independența. Ipoteza a doua e astfel confirmată parțial, deoarece

nu este evident faptul că *locus of control* intern corelează cu independența, iar *locus of control* extern corelează cu interdependența. Prima ipoteză susține faptul că există diferențe interregionale semnificative înregistrate după independență/interdependență, control intern/extern, nivelul identității naționale. Studiind comparativ rezultatele deținute în cele șapte centre universitare (Transilvania, Ardeal, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Muntenia și Banat) din care provin subiecții, vom avea în vedere influența regiunii de apartenență.

Subiecții din eșantionul București se identifică primar ca locuitori ai lumii, apoi ca români și în al treilea rând ca europeni, pe ultimul loc apărând identificarea cu cartierul, denotând o înclinație spre identificare supraordonată.

De asemenea, ei obțin scoruri crescute pe dimensiunea independență și au un *locus of control* intern. Independența în plan psihologic se traduce prin individualism, adică trăsătura de a fi unic, separat de contextual social, stabil și constant în diverse relații, au un *self* internalizat, pun accent pe abilități, cogniții și afecte proprii, pe care le exprimă fără reținere. Pun accent pe propriile scopuri și sunt direcți. Atribuirea cauzalității interne realității este o caracteristică ce implică responsabilitatea propriilor acțiuni. În cazul unui eșec personal, vor pune la îndoială propriile disponibilități, iar succesul celorlalți îl atribuie abilităților lor, și nu șansei.

Scorul crescut pe dimensiunea independență, *locus of control* intern și preferința pentru identificare supraordonată sunt caracteristicile care alcătuiesc portretul naționalismului, confirmând parțial ipoteza a treia, pentru eșantionul București. Independența culturală mai poate fi observată prin numărul crescut și varietatea domeniilor de activitate a personalităților reprezentative pentru zona Muntenia, indicând

libertatea de opinie față de grupul de apartenență.

Eșantionul Constanța se identifică primar cu etnia, apoi cu regiunea și a treia identitate este locuitor al lumii. Urmează identificarea locală, sud-est-europeană, europeană și pe ultimul loc apare cea a cartierului de rezidență. Din nou apare tendința de identificare subordonată, eșantionul fiind caracterizat de parohialism.

Parohialismul este asociat cu un nivel mai scăzut al competenței civice și politice: parohialii citesc mai puține știri politice și nu fac parte din asociații voluntare. Parohialismul nu reprezintă așadar o implicare superioară, ci mai degrabă o lipsă de implicare în problemele comunității. Parohialii sunt neîncrezători față de oricine altcineva, cu excepția propriei familii. Identificarea cu o comunitate mai mică decât națiunea transcende postcomunismului, fiind o consecință a rezultatelor modernizării nefinalizate a României. Aceasta o diferențiază de naționalism, care este ancorat în postcomunism și se poate întâlni atât la cei ce prezintă o identitate națională, cât și la cei care prezintă o identitate parohială.

Cu cât o regiune este mai slab dezvoltată, cu atât xenofobia și parohialismul locuitorilor sunt mai crescute, iar identificarea cu întreaga națiune este mai mică. Mergând mai departe, descoperim că persoanele care văd ideologiile politice ca irelevante sunt mai degrabă parohiali decât naționali, deci identitatea națională nu este un predictor al naționalismului. Cu cât crește gradul de naționalism al unei persoane, implicit și caracteristicile neîncrederii față de străini, cu atât este mai împotriva apropiării de Europa,

Pe de o parte, dezvoltarea regională, educația și competența politică stimulează atitudinile proeuropene, iar pe de altă parte, sărăcia, educația insuficientă și lipsa de interes pentru politică stau la baza

atitudinii distanțe față de UE. Identitatea națională nu este în competiție cu cea europeană și mulți dintre cei care aleg țara ca primă identificare aleg Europa drept cea de-a doua.

Eșantionul reprezentativ pentru Constanța denotă un grad mai ridicat de parohialism, deoarece identificările principale sunt: etnică, regională și locală. Eșantionul este caracterizat de interdependență, respectiv *locus of control* intern. Interdependența presupune trebuința de a fi cu alții, nevoia de atașament, raportarea la părerea altora și o structură flexibilă a personalității. Factorii contextuali le reglează comportamentul, punând accent pe ocuparea unui loc social corespunzător personalității, pe angajarea în acțiuni sociale adecvate, pe a fi indirect în comunicare și a citi gândurile celorlalți. Trăiesc sentimentul împlinirii sinelui prin ceilalți, de care sunt uniți prin context. Cuceresc stima de sine prin relații interpersonale armonioase și ușurința adaptării la diverse situații. Comunică indirect, sunt atenți la gândurile și trăirile neexprimate ale celorlalți, iar atenția le este îndreptată spre acele laturi ale experienței emoționale care se referă la factori externi și relaționali, toate acestea conferindu-le dependență emoțională față de grupurile formale și informale. Încurajează relațiile de interdependență în grup și promovează conflictele ascunse, empatia, manifestarea afectelor pozitive, întreținerea unor relații bune cu ceilalți membri. *Locus of control* intern relevă capacitatea de automotivare. Controlează contextul, rezistă la presiunile externe, nu se conformează fără discernământ, au o școlarizare superioară, atribuie eșecul cauzelor interne și se automotivează după înfrângere.

Interdependența culturală este evidențiată prin numărul personalităților care sunt considerate reprezentative pentru zona Dobrogea. Frecvența personalităților este scăzută, ceea ce demonstrează un grad ridicat al conformismului social și cultural la părerea grupului de apartenență.

Spre deosebire de eşantionul București, care atribuie tot o cauzalitate internă evenimentelor, constanțenii sunt interdependenți, valorizând într-o măsură mai mare normele grupului de apartenență, demonstrând un grad mai crescut de parohialism.

Gradul cel mai crescut al parohialismului îl are eşantionul din Iași. Identificările primare sunt cele subordonate: etnică, regională și locală. Aceste alegeri demonstrează cultura parohialistă a moldovenilor.

Pentru psihologii sociali, identificarea etnică și colectivă este explicată mai ales prin identitatea socială, însemnând nevoia grupurilor de a avea un nivel ridicat de stimă de sine, motiv pentru care luptă pentru obținerea unei imagini sociale pozitive, câștigată prin compararea cu alte grupuri etnice și discriminarea acestora în mod sistematic. În contextul nostru social nu este nici o piedică pentru ca identitățile locală, regională, națională și europeană să nu poată fi nici complementare, nici competitive, deoarece va exista întotdeauna o identificare primară, și anume identificarea care primește rangul I în ierarhizare.

Descoperim două tipuri distincte de parohialism, deoarece regionalismul și localismul sunt în mod diferit asociate cu dezvoltarea regională. Regionalismul este parohialismul celor înstăriți, pe când localismul e parohialismul celor săraci. Ambele tipuri de parohialism sunt prezente și foarte apropiate ca alegere.

Interdependența și *locus of control* extern sunt trăsături dominante. Acestea, împreună cu identificarea preponderent locală, susțin argumentele ipotezei a treia, care se confirmă parțial. Interdependența presupune o conectare cu „celălalt” într-o rețea densă de relații sociale. *Self*-ul este externalizat, public, cu accent pe status, rol, relații. Se conduc după principiile: „a aparține de un grup”, „a se exprima doar dacă grupul are de câștigat”, „a promova scopurile grupului”, „a fi indirect (oare ce cred ceilalți)?”. Externii sunt motivați extrinsec,

nu au control asupra situației, se supun „natural” celui alt, cedează presiunilor externe, au școlaritate mai modestă, atribuie eșecului cauze externe, nu-și schimbă nivelul aspirațiilor după un eșec.

Ipoteza a treia se confirmă astfel total, la nivel regional, având în vedere rezultatele de la eșantioanele București și Iași.

Independența culturală caracterizează eșantionul, deoarece frecvența de apariție a personalităților este scăzută, iar domeniile de activitate sunt literatura și istoria. Această independență este rezultatul unei slabe culturalizări, subiecții fiind „zgârciți cognitiv” și raționând conform mentalității resurselor limitate. Fatalismul, îndoiala și valorizarea norocului, nu a implicării în a obține ceva, munca grea și viclenia sunt asociate mentalității resurselor limitate.

Identificarea eșantionului Timișoara este, evident, supraordonată, ei alegând pe primele trei poziții identitatea europeană, locuitor al lumii și central-european. Valorizează astfel atributele naționalismului. Identitatea națională este o formă de favoritism al grupului etnic propriu, mai apropiată de cosmopolitanism, definit ca o disponibilitate de identificare cu un grup și cu un orizont mai larg, deci contrariul favoritismului *ingroup*. Acest naționalism poate fi cauza prezenței minorităților în Banat, prezență resimțită de locuitori, care, având experiența întâlnirii interetnice, vor apela mai degrabă la o identitate supraordonată.

Identitatea națională este creată prin socializare, astfel încât indivizii care sunt înaintați în vârstă, înstăriți, cei ce trăiesc în regiunile urbane, au o educație superioară și se identifică cu o ideologie politică, prin opoziție cu cei săraci, locuitorii mai puțin sofisticăți ai zonelor rurale, se vor identifica mai degrabă cu țara decât cu regiunea (socializare națională incompletă).

Mediul social pentru formarea unei puternice structuri independente este cultura individualistă. Acest tip de cultură le

oferă indivizilor multe drepturi, dar nu le furnizează resurse, sprijin social și nici securitate personală. Oamenii nu mai sunt dependenți de grup și adesea îl părăsesc în momentul în care sunt formulate cereri ce nu le convin, alcătuind noi grupuri. Hui (1988) afirmă că cei din culturile individualiste sunt ambivalenți, chiar dacă acceptă normele grupului, se întrebă dacă aceste norme sunt într-adevăr necesare sau doar trebuie acceptate. Se împotrivesc ideii că trebuie să se supună. Comportamentul poate fi conform normelor, dar în plan afectiv și cognitiv vor exista îndoieli, întrebări privind utilitatea și necesitatea acestor norme. (Rață și Iacob, 2002).

Se observă independența și *locus of control* extern al bănățenilor. Aceștia sunt unici, individuali și separați de contextual social. Se ghidează după imperativele: „a fi unic”, „a se exprima pe sine însuși”, „a promova propriile scopuri” și „a fi direct (spune exact ce ai în gând)”.

Examinând cele trei aspecte ale *self*-ului – privat sau personal: include trăsături, stări și comportamente ale persoanei; public sau social: imaginea generală pe care și-au format-o ceilalți despre persoana respectivă; colectiv: acea parte a ainelui ce este comună cu trăsăturile unei colectivități –, H.C. Triandis susține că aceste trei aspecte ale Eului formează un univers de cunoaștere din care individul extrage informații și se inspiră atunci când se confruntă cu situațiile sociale. Astfel, dacă aspectul personal al Eului este central, atunci individul activează o structură de personalitate independentă, ieșind în evidență o tendință egocentrică ce caracterizează acțiunile sale. Acesta este și cazul eșantionului Timișoara.

Independența cea mai crescută, la nivelul eșantionului național, care reiese din enunțarea personalității reprezentative, o deține Timișoara, cu 32 de personalități distincte, față de eșantionul Constanța, unde au fost enunțate 12 personalități diferite.

Trecând la eșantionul Cluj-Napoca, identificarea este locală. Primele trei ranguri sunt ocupate de apartenența la etnie, regiune și localitate, trasând limitele parohialismului. Caracteristicile parohialiste reprezintă urmarea unei mulțumiri cu viața proprie. Cauzele acestei mulțumiri sunt relative, acești oameni care locuiesc în localități mai curând mici nu câștigă foarte bine, iar stilul lor de viață modest, combinat cu viața mai ieftină, îi satisface.

Externalismul respectiv, independența socială caracterizează eșantionului. Plasându-ne la acest nivel, valorile obținute pe aceste două dimensiuni sunt foarte asemănătoare cu cele ale bănățenilor.

Referitor la diferențe între interni și externi manifestate la nivelul încrederii în sine, Feather (1968, 1970) a arătat că nivelul încrederii în sine al externilor crește după eșec și scade după succes, în timp ce nivelul încrederii în sine al internilor are tendința de a crește după succes și de a scădea după eșec.

Dimensiunea internalism-externalism se învață social și ține de capacitatea subiectului de a controla situația. Astfel, cei care nu dețin controlul asupra contextului tind să devină neajutorați, neimplicați (fenomenul neajutorării învățate), eșuează constant într-o sarcină ce solicită efort, atenție și energie, invocând frecvent lipsa „șansei”. Subiecții deprimați, fără motivație intrinsecă de autorealizare au așteptări negative asupra performanței, anticipează eșecul și își subapreciază eficiența și abilitățile proprii.

Atât Banatul, cât și Ardealul sunt regiuni multiculturale cu o istorie bogată în evenimente, locuitorii dezvoltându-și un control extern asupra realității, fiind înclinați ca după un eșec social să-și compenseze pierderea încrederii în sine cu învinuirea contextului nefavorabil.

Independența culturală este demonstrată prin numărul crescut de personalități enun-

țate. Interesant este faptul că, deși în această regiune există multe persoane de etnie maghiară care s-au afirmat în domeniul public, nu s-au enunțat decât reprezentanți români. Identificarea locală și externalismul sunt caracteristici ale parohialismului. Trăsăturile independente se datorează prezenței minorităților etnice în același spațiu social și cultural.

Eșantionul Craiova alege o identificare locală, primele trei poziții fiind ocupate de identificarea cu etnia, localitatea, regiunea. Parohialismul acestei regiuni se exprimă, de asemenea, și prin interdependența care a fost înregistrată în urma aplicării chestionarului Triandis. Pe scala *locus of control* obțin o poziție intermediară, aflându-se între externalism și internalism.

În urma studiilor, s-a desprins concluzia conform căreia cu cât o cultură este mai individualistă, cu atât e mai frecventă exprimarea *self*-ului privat decât cea a *self*-ului colectiv. Constrângerea socială se leagă de exprimarea crescută a *self*-ului colectiv, în timp ce o dată cu creșterea complexității culturale este mai frecventă valorizarea Eului privat și public. Craiovenii fiind mai selectivi în alegerea modelelor culturale, nu se conformează la grup, ci, din contră, încearcă să iasă în evidență prin opțiunile lor, existând o independență culturală.

Eșantionul Sibiu apelează la o identificare supraordonată, acordând prioritate etniei, identității europene și locuitor al lumii. Internalismul și gradul scăzut de interdependență vin să completeze dimensiunea naționalistă a transilvănenilor. Scorurile obținute pe dimensiunea externalism/internalism corespund nivelului actual al controlului pe care persoanele îl au asupra propriei vieți. Internii obțin, în general, performanțe superioare datorită posibilității de analiză și reflectare asupra propriilor dispoziții, care le facilitează adaptarea permanentă la sarcini diferite.

Identificarea etnică și interdependența sunt explicate mai ales prin identitatea socială, însemnând nevoia grupurilor de a avea un nivel ridicat de stimă de sine, motiv pentru care luptă pentru obținerea unei imagini sociale pozitive, câștigată prin compararea cu alte grupuri etnice și discriminarea acestora în mod sistematic. În contextul nostru social nu este nici o piedică pentru ca identitățile locală, regională, națională și europeană să nu poată fi nici complementare, nici competitive, deoarece va exista întotdeauna o identificare primară, și anume identificarea care primește rangul I în ierarhizare.

Frecvența personalităților este crescută, demonstrând independența culturală.

În acest subcapitol, am demonstrat astfel că la nivel interregional există diferențe semnificative pe dimensiunea independență/interdependență, *locus of control* intern/extern și identificare națională. Acest rezultat confirmă prima ipoteză și oferă consistență titlului lucrării, deoarece, implicit, există diferențe interregionale semnificative pe dimensiunea parohialism/naționalism la studenții români din cele șapte centre universitare.

Concluzii

Prima ipoteză a studiului a fost confirmată la nivelul eșantionului național. Fig. 3 și fig. 4 validează prima ipoteză, prin variația dimensiunilor la nivelul celor șapte eșantioane.

A doua ipoteză se confirmă parțial la nivelul întregului eșantion, în sensul că s-a demonstrat faptul că *locus of control* intern corelează negativ cu interdependența și *locus of control* extern corelează negativ cu independența. Ipoteza a doua susține că *locus of control* intern corelează cu independența, iar *locus of control* extern corelează cu interdependența, ceea ce nu este implicit.

A treia ipoteză este confirmată parțial la nivel regional. Rezultatele eșantionului București validează prima parte a ipotezei a treia, iar rezultatele eșantionului Iași validează a doua parte a acesteia. Având în vedere că eșantioanele București și Iași diferă semnificativ cel mai mult, fiind extremele în contextul eșantionului național, putem încadra statistic celelalte cinci eșantioane între aceste limite, rezultând deci că ipoteza se validează total la nivel național.

Reunind aceste rezultate, în contextul în care am stabilit că variabilele independență/interdependență, *locus of control* și identificarea națională sunt indicatori ai dimensiunii parohialism/naționalism, putem concluziona că există diferențe interregionale statistic semnificative pe această dimensiune la eșantionul național de studenți români.

Valorificare

Ca o concluzie finală, propunem un posibil model de interpretare a subculturilor regionale din România, dacă se iau ca dimensiuni independență/interdependența și *locus of control* intern/extern (tabelul 2).

Tabelul 2. Cele patru tipuri de culturi posibile rezultate din încrucișarea dimensiunilor *locus of control* intern/extern și independență/interdependență

Dimensiuni	<i>Locus of control</i> intern	<i>Locus of control</i> extern
Independență	Angajate	Izolate
Interdependență	Dependente	Dependente parohial

Încrucișând cele două variabile (independență/interdependență și extern/intern), obținem patru categorii diferite de indivizi: cei angajați și cei dependenți, care consideră că pot influența evenimentele, și cei izolați și cei dependenți parohiali, ce sunt de acord cu faptul că nu pot influența lumea exterioară. Dependenții „puri” sunt categoria cea mai frustrată social, având cea mai puțină încredere în instituțiile statului și o invidie socială considerabilă. Această categorie urmărește presa politică, dar o face cu sentimentul de neputință, întărindu-și mai mult resentimentele. Pe dependenții parohiali îi regăsim cel mai adesea în mediul rural și orașele mici și, în general, sunt oameni cu o stare materială bună. Angajații reprezintă segmentul de populație ce deține o cultură politică de tip participativ, iar spre deosebire de aceștia, izolații sunt cei care își maschează opiniile, ghidându-se după principiul neutralității.

Cele patru tipuri de culturi descrise mai sus nu sunt scutite de influența conformității, ce face ca oamenii să aleagă o atitudine sau alta în funcție de alegerea grupului în care se află. Însușirea ce face oamenii să caute să nu se deosebească prin nimic de grupul în care trăiesc este, în general, foarte dezvoltată la români, existând o parte considerabilă de subiecți ce răspund la toate întrebările, în unele cazuri contradicându-se în mod evident.

Aplicând modelul la rezultatele obținute, vom asocia fiecărei regiuni tipul de cultură corespondent. Concluziile se pot observa în tabelul 3.

Tabelul 3. Tipuri de subculturi regionale în România

Regiune	Tip de cultură
București	Angajată
Constanța	Dependentă
Iași	Dependentă parohial
Cluj	Izolată

Regiune	Tip de cultură
Craiova	Dependentă parohial
Timiș	Izolată
Sibiu	Dependentă

Păstrând neschimbate variabile-etichetă ca: vârstă, sex, educație, am demonstrat că simpla apartenență la o altă regiune istorică influențează semnificativ personalitatea studentului român.

Urmând motto-ul studiului: „Asemănările care despart și deosebirele care unesc”, am arătat că există diferențe interregionale semnificative în interiorul cultural românesc, iar ceea ce ne deosebește de alte regiuni istorice decât cea de apartenență constituie unul dintre elementele ce formează atributul de român.

Limitele studiului

1. Am avut în vedere doar trei indicatori ai parohialismului: independență/interdependență, externalism/internalism, independență culturală, care să ne ofere o perspectivă subiectivă, socială, respectiv culturală asupra nivelului de identificare al studentului român. Alți predictorii ar fi: variabilele vârstă, sex, educație, date demografice, etnie, religie; nivelul stimei de sine și al încrederii personale; indicele de dezvoltare regional luat dintr-un barometru național de opinie; comportamentul la vot; indicele de consum cultural etc.

Nu am utilizat acești indicatori, deoarece noi am urmărit influența regiunii de apartenență în formarea identității naționale.

2. Concluziile sunt valide doar la nivelul populației studențești care studiază într-un centru universitar din regiunea istorică de apartenență.

3. Nu am făcut referință la euroregiuni sau regiuni de dezvoltare în România, deoarece această identificare regională relativ nouă este greu de operaționalizat din cauza

faptului că e insuficient formată. Ar fi interesant de studiat dacă acest tip de identificare influențează personalitatea locuitorilor și ce diferențe interregionale semnificative apar.

4. Ipoteza a doua s-a confirmat parțial, în sensul că noi am demonstrat faptul că

locus of control intern corelează negativ cu interdependența, iar *locus of control* extern corelează negativ cu independența.

5. Am eliminat corelațiile interregionale deoarece au fost nesemnificative sau nu intrau în obiectivul nostru.

Bibliografie

- Almond, G.A. (1956). Comparative Political Systems. *Journal of Politics*, 18, 3, 391-409.
- Almond, G.A. (1980). The intellectual history of the civic culture concept. Boston: Little, Brown & Co.
- Almond, G.A. și Verba, S. (1963). *The Civic Culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Almond, G.A. și Verba, S. (1980). *The civic culture revisited*. Boston: Little, Brown & Co.
- Almond, G.A. și Verba, S. [1963] (1989). *The civic culture. Political attitudes and democracy in five nations*. Newbury Park: Sage.
- Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall, M.H. și Dasen, P.R. (1992). *Cross-cultural psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bowles, S. și Gintis, H. (2000). *Optimal Parochialism: The Dynamics of Trust and Exclusion in Networks*. Santa Fe: University of Massachusetts, Santa Fe Institute.
- Bowles, S. și Gintis, H. (2002). *Persistent Parochialism: The Dynamics of Trust and Exclusion in Networks*. Santa Fe: University of Massachusetts, Santa Fe Institute.
- Gavreliuc, A. (2000). *Etnopsihologie*. Timișoara: Tipografia Universității de Vest.
- Gavreliuc, A. (2002). *O călătorie alături de „celălalt”*. Timișoara: Editura Universității de Vest.
- Lewis, O. (1959). *Five families: Mexican studies in the culture of poverty*. New York: Basic Books.
- Macsinga, I. (2000). *Psihologia diferențială a personalității*. Timișoara: Tipografia Universității de Vest.
- Mungiu-Pippidi, A. (2002). *Politica după comunism: structură, cultură și psihologie politică*. București: Editura Humanitas.
- Rață, A. și Iacob, L. (2002). Independență și interdependență în reprezentarea emoțiilor. *Psihologia Socială*, 9, 63-82.
- Spector, P.E. (2001). Do national levels of individualism and internal *locus of control* relate to well-being? An ecological level international study. *Journal of Organizational Behavior*, 22, 815-832.
- Tucicov-Bogdan, A. (ed.) (1998). *Familia interetnică în societatea civilă din România*. București: Fundația pentru familiile etnic mixte din România.

Abstract

This study aims at investigating the parochialism dimension, by four significant socio-statistical indicators: the independence/interdependence level, the internal/external locus of control, complex identification/local identification (eight identities scale: inhabitant of the world, European, South-Eastern European, Central European, ethnic identification, regional identification, neighbourhood identification) and naming a representative local personality.

The subjects involved in this research are students from the seven University centres, belonging to the seven historical regions of Romania: Ardeal (Sibiu), Transilvania (Cluj-Napoca), Banat (Timișoara), Moldova (Iași), Oltenia (Craiova), Muntenia (București) and Dobrogea (Constanța). The established hypotheses of the research are: 1) there are statistically significant inter-regional differences approaching the independence/interdependence, the internal/external locus of control, the national identification; 2) the internal locus of control correlates with

independence and the external locus of control correlates with interdependence ; 3) complex identification correlates with independence and the internal locus of control, the delimiting nationalism and the local identification correlate with interdependence and the external locus of control, the delimiting parochialism.

Combining the analyses contextually to establish that the independence/interdependence dimension, the internal/external locus of control dimension and the national identification are indicators of nationalism/parochialism, we can conclude that there are statistically significant interregional differences on the Romanian students' national sample.

Primit la redacție : mai 2004